

kwartaal
3

jaar
1982

Kwartaaloverzicht binnenlandse veiligheidsdienst

ministerie van binnenlandse zaken

KWARTAALOVERZICHT

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

3e KWARTAAL 1982

Nr. 1637637

I N D E X K W A R T A A L O V E R Z I C H T 3e KWARTAAL 1982

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

Overdracht van technologie naar de USSR

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

De relatie van de CPN tot de internationale communistische beweging

De positie van de Westeuropese CP-en in de internationale communistische beweging

Rechts-extremisme

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

Politiek (gewelddadig) activisme anno 1982

Bijlage: Lijst van acties na "Petten" tot 17-9-1982.

I.

ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

OVERDRACHT VAN TECHNOLOGIE NAAR DE USSR

Het verschijnsel van de overdracht van hoogwaardige technologische kennis en apparatuur van het westen naar de USSR heeft gedurende de laatste tijd sterk de aandacht getrokken. Aanleiding hiertoe was het embargo dat president REAGAN op de overdracht van dergelijke kennis legde naar aanleiding van de ontwikkelingen in Afghanistan en Polen. Dit verbod trof ook het buizenproject, dat West-Europa van Russisch aardgas moet voorzien.

In de hierna volgende beschouwing wordt eerst enige aandacht besteed aan de achterstand van de USSR op technologisch gebied. Na een kort overzicht van de embargobepalingen volgt een opsomming van de wegen waarlangs overdracht aan de USSR op legale wijze plaatsvindt. Ook passeert de illegale overdracht de revue. Behandeld worden de instellingen, die daarbij een rol spelen en de methodiek, die wordt toegepast.

Achterstand van de USSR

Omdat de Sowjet-Unie een grote achterstand heeft op het westen op het terrein van hoogwaardige technologische kennis, een achterstand die op eigen kracht niet meer in te halen is, is het voor de USSR noodzakelijk dergelijke know-how uit het westen te "importeren".

Deze achterstand was al ver vòòr de Tweede Wereldoorlog ontstaan, mede doordat in de USSR zeer lang de nadruk was gelegd op de ontwikkeling van de zware industrie. De lichte industrie en de wetenschappelijke research werden daarvan de dupe. Na de oorlog kreeg de ontwikkeling van de militaire technologie veel aandacht, doch kennis en apparatuur werden zoveel mogelijk geïmporteerd uit het westen, hetzij legaal, hetzij illegaal door middel van spionage.

Door een in de zeventiger jaren uitgevoerd vergelijkend onderzoek naar de verschillen in ontwikkeling tussen de USSR en verschillende westelijke landen in bepaalde sectoren, zoals chemie, elektronische apparatuur, militaire technologie, raketten, verbindingen, enz. is deze achterstand aangetoond. Gebleken is dat slechts in een enkel geval sprake was van een voorsprong van de USSR, zij het dat deze dan steeds betrekking had op de meer conventionele technologie.

De enige uitzondering hierop vormde de voorsprong op het terrein van de raketten aan het begin van de ruimtevaart, maar deze voorsprong is al in de zestiger jaren weer verloren gegaan.

Aangenomen mag worden dat de achterstand van de USSR op het westen sedertdien eerder is vergroot dan verkleind.

Wat de overdracht van technologie naar de USSR betreft dient men rekening te houden met een tweetal bijzondere factoren, n.l.:

- a. Zij vindt plaats naar een land dat in politiek opzicht als een tegenstander wordt gezien en waarmee een militair conflict in de toekomst niet uitgesloten wordt geacht. Om die reden is export van bepaalde zaken verboden.
- b. Zij vindt plaats van een markteconomie naar een planeconomie, waardoor bepaalde overdrachtsmechanismen niet kunnen worden angewend; overdracht van technologie via directe investeringen in de USSR is bijvoorbeeld niet mogelijk.

Embargobepalingen

Enkele jaren na de oorlog werd het Coördinatie-comité voor de Oost/West-handel opgericht. Met uitzondering van IJsland zijn hierbij alle NATO-landen aangesloten. Ook Japan is lid van dit comité dat gewoonlijk COCOM wordt genoemd.

In COCOM-verband werd besloten een embargo in te stellen op goederen en technologie, die van strategisch belang zijn of kunnen zijn. Het embargo zou gelden voor een aantal landen, waaronder alle Oosteuropese landen. De COCOM-partners stelden vervolgens de criteria vast, op grond waarvan men kan bepalen of een bepaald product al dan niet als strategisch moet worden aangemerkt. Hierover vindt in COCOM-verband sindsdien regelmatig overleg plaats .

Voor wat de embargobepalingen van de COCOM-landen betreft zij vermeld dat zij niet alleen gelden voor bepaalde militaire, nucleaire en industriële goederen, maar ook voor drukwerken, voorzover daarin technologie is vastgelegd betreffende het ontwerpen, vervaardigen en gebruik van die goederen.

Mechanismen van legale overdracht van technologie

Voor het overgrote deel heeft de overdracht van technologie een legaal karakter en geschiedt zij openlijk via een der volgende methoden:

a. uitwisseling

- van personen, die zich bezighouden met studie en onderzoek.

Opgemerkt zij dat het grootste deel van de Russen die via uitwisselingsprogramma's in de Verenigde Staten onderzoekwerk verrichten, zich bezighield met natuurwetenschappen en technologie, terwijl de Amerikanen in de USSR zich vooral toelegden op sociale en culturele wetenschappen, zodat overdracht van technologie hoofdzakelijk naar de USSR plaatsvond;

- van gegevens in het kader van overeenkomsten tussen regeringen.

b. samenwerkingsovereenkomsten

Het Staatscomité voor Wetenschap en Techniek, in de wandeling GKNT genoemd, is een belangrijke instelling op het terrein van de overdracht van technologie. Dit GKNT heeft in het verleden met diverse ondernemingen in het westen - ook in Nederland - samenwerkingsovereenkomsten gesloten, die de formele basis vormen voor de uitwisseling van kennis tussen deze ondernemingen en het GKNT.

Het GKNT treedt zelf niet op als koper. Als het van oordeel is dat een bepaalde technologische vinding aangekocht moet worden, wordt het Staatsplâncomité (Gosplan) hiervan in kennis gesteld. Gosplan geeft vervolgens het Ministerie van Buitenlandse Handel opdracht onderhandelingen over de aankoop te beginnen. In 1972 werd op basis van een akkoord betreffende de wetenschappelijke en technische uitwisseling tussen Nederland en de USSR, de accreditering van een GKNT-vertegenwoordiger in Nederland toegestaan.

Er zijn thans in Nederland twee GKNT-vertegenwoordigers, die contact onderhouden met ondernemingen, waarmee samenwerkingsakkoorden werden gesloten. Zij leggen daarnaast vele contacten in de wereld van wetenschap en techniek.

c. verkoop van licenties

Deze verkoop kwam in het midden van de zestiger jaren op gang. In 1965 onderschreef de USSR de Conventie van Parijs. In de daaraan voorafgaande jaren hadden westerse ondernemingen alleen maar bedenkingen tegen de bescherming van hun patentrechten in de Sowjet-Unie.

Gezien de in omloop zijnde Russische copieën van sommige westerse producten was dit wantrouwen niet ongegrond. Bij hoogwaardige technologische producten is namaken echter vaak kostbaarder, tijdrovender en riskanter dan de verwerking van de licenties.

In de USSR werd de instelling Litsenzintorg belast met de aan- en verkoop van licenties. Litsenzintorg ressorteert onder het Ministerie van Buitenlandse Handel.

Er bevindt zich in Nederland een vertegenwoordiger van Litsenzintorg.

d. handel

Het proces van overdracht van technologie vindt ook plaats via de normale handel. De USSR importeert bijvoorbeeld machines en apparatuur, waarin technologie is toegepast waarover zij zelf niet beschikt. De handel vindt plaats via onder het Ministerie van Buitenlandse Handel ressorterende staatshandelsorganisaties, waarvan er een groot aantal bestaat.

Elke handelsorganisatie houdt zich bezig met een bepaald product of een groep van producten. Sommige van deze organisaties hebben weinig, andere zeer veel bemoeienis met hoogwaardige technologie.

e. internationale organisaties

Via verschillende internationale organisaties vindt uitwisseling van hoogwaardige technologische kennis plaats. Als voorbeeld kan genoemd worden het IIASA - International Institute for Applied Systems Analysis . Dit instituut werd in oktober 1972 te Londen opgericht door vertegenwoordigers van researchinstututen in twaalf landen. Volgens een handboek uit 1977 is het doel van dit in Oostenrijk gevestigde instituut onder meer het initiëren en ondersteunen van research

in relatie met problemen in moderne samenlevingen, voortkomende uit de wetenschappelijke en technische ontwikkeling. Naast landen als de Verenigde Staten, Japan en Canada zijn ook de USSR en verschillende Oosteuropese landen lid van dit instituut, dat o.m. beschikt over een bibliotheek, een informatiedienst en een computerservice.

f. industriële coöperatie

In de zeventiger jaren zijn verschillende nieuwe mechanismen ontstaan, door middel waarvan legale overdracht van technologie naar de USSR plaatsvindt.

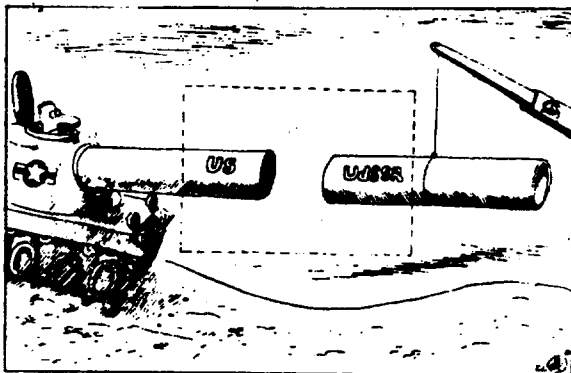
Verschillende redenen, waaronder niet in de laatste plaats betalingsproblemen van de USSR, hebben tot deze nieuwe vormen geleid.

De verschillende vormen van industriële coöperatie zijn gebaseerd op langdurige overeenkomsten tussen westerse firma's en instanties in de USSR. De overeenkomst is steeds gericht op een bepaalde activiteit, product of productiemethode. De partners in het westen leveren veelal apparatuur en know-how. Betaling vindt later plaats uit de opbrengst van het met de apparatuur en know-how verkregen product, dan wel met het product zelf.

Enkele vormen van industriële coöperatie zijn:

- de kant-en-klaar levering. Hierbij levert de westerse partner een complete fabriek of installatie;
- de gedeeltelijke levering. Voor een groot project worden bijvoorbeeld door het westen geleverd: licenties, apparatuur, know-how, enz. Te denken valt aan het in aanhef genoemde aardgasproject;
- de co-productie. Elk der partners vervaardigt hierbij delen ten

behoefte van één eindproduct. De partner uit het westen kan bijvoorbeeld die delen vervaardigen, waarin hoogwaardige technologie is verwerkt. Er zijn meer vormen mogelijk;

Tekening Stefan Siegers in UZ (W-D)

De Rode Vaan, aug. '82

- de joint-venture. Dit is een vergaande vorm van samenwerking, die voor ondernemingen in het westen soms een substituut kan zijn voor de niet toegestane directe investeringen in de USSR. Westerse ondernemingen kunnen geen grotere belangen in joint-venture hebben dan 49%. Een bijzondere vorm zou kunnen worden aangeduid met de naam driezijdige joint-venture. Hierbij werkt een firma uit het westen samen met een instantie uit de USSR aan een project dat in een ontwikkelingsland wordt gerealiseerd.

Illegale overdracht van technologie

Illegale overdracht van technologie vindt plaats door middel van spionage en de illegale aankoop van embargogoederen.

In het proces van illegale overdracht van technologie zijn KGB en GRU beide ingeschakeld als uitvoerende instanties, d.w.z. zij voeren opdrachten uit welke door andere instellingen zijn geformuleerd. Er bestaan duidelijke verschillen tussen KGB en GRU voor wat de herkomst en de aard van deze opdrachten betreft. Bij de beide inlichtingendiensten spelen in het spionageproces soms verschillende, soms dezelfde Sowjet-instanties een rol. In verband hiermee worden de processen waarbij KGB en GRU zijn betrokken, hieronder geschieden behandeld.

- illegale overdracht van technologie via het KGB

Een belangrijke rol bij zowel de legale als de illegale overdracht van technologie wordt gespeeld door het eerder genoemde GKNT, de meest gezaghebbende staatsinstelling in de USSR op het terrein van wetenschap en techniek.

Het comité maakt deel uit van de ministerraad en staat formeel op ongeveer hetzelfde niveau als een van de meer belangrijke ministeries.

In de USSR zelf geeft het GKNT de hoofdlijnen aan, waarlangs de ontwikkeling van wetenschap en techniek dient te geschieden en coördineert het activiteiten op dit terrein.

In het proces van overdracht van technologie van westelijke landen naar de USSR vormt het GKNT een knooppunt. Alle belangrijke vragen op het terrein van hoogwaardige technologie, voorzover niet van zuiver militaire aard, worden door laboratoria, fabrieken en instellingen in de Sowjet-Unie doorgespeeld naar het GKNT. Voor een deel

van deze vragen geldt, dat een oplossing slechts kan worden verkregen via overdracht van technologie van het westen naar de USSR. Een groot gedeelte van dit vragenpakket wordt afgehandeld langs legale weg, via een van de eerder beschreven mechanismen. Het kleinste - maar dikwijls belangrijkste - deel van de vragen poogt men door spionage beantwoord te krijgen.

Het GKNT doet hiervoor een beroep op het Comité voor Staatsveiligheid (KGB). Terzijde zij opgemerkt, dat GKNT en KGB ongeveer dezelfde status hebben; ook het KGB heeft een eigen vertegenwoordiger in de ministerraad van de USSR.

Onder de opdrachtgevers van het KGB op het terrein van de technologie is het GKNT één van de belangrijkste. Binnen het 1e Hoofddirectoraat van het KGB, dat belast is met spionage-opdrachten in het buitenland, is voor de GKNT-opdrachten een apart directoraat ingesteld, aangeduid met de letter T.

Dit directoraat T heeft - evenals enkele andere onderdelen van het 1e Hoofddirectoraat - permanent eigen agenten in het buitenland, waar zij voor het grootste deel in coverfuncties verbonden zijn aan ambassades en handelsvertegenwoordigingen.

Deze voor het directoraat T in een bepaald land werkende inlichtingen-officieren vormen samen als doelgroep de zogenaamde X-lijn.

De coverfuncties, welke door deze X-lijn officieren worden bekleed zijn meestal zodanig dat zij de uitvoering van spionage-opdrachten op het terrein van de hoogwaardige technologie vereenvoudigen.

Officieren van de X-lijn zullen dus vooral gezocht moeten worden in legale functies op het terrein van handel en industrie. Een in Nederland geaccrediteerde Rus kan dus een dubbele functie hebben, bijvoorbeeld:

- een formele, legale functie, nl. vertegenwoordiger van het GKNT,
- een werkelijke, illegale functie, nl. inlichtingen-officier van de X-lijn van het KGB.

Deze Rus verricht in beide functies werkzaamheden: als GKNT-vertegenwoordiger is hij via een van de genoemde mechanismen ingeschakeld bij de legale overdracht van technologie en als officier van de X-lijn bij de illegale overdracht door middel van spionage.

- illegale overdracht via het GRU

Het proces van illegale overdracht met betrekking tot de zuiver militaire technologie is analoog aan het hierboven geschetste, met het verschil dat daarbij andere instanties een rol spelen.

De knooppuntfunctie wordt hierbij vervuld door een inter-departementale commissie uit de ministerraad van de USSR, de Militaire Industriële Commissie, gewoonlijk-overeenkomstig de Russische initiatieven-het VPK genoemd.

Een twaalftal ministeries, welke taken hebben op het terrein van de defensie, de defensie-industrie of die daarmee raakvlakken hebben, werken in het VPK samen.

Alle bij de defensie, de defensie-industrie enz. gerezen vragen met betrekking tot militaire technologie, waarvan verwacht wordt dat ze via illegale overdracht uit het westen kunnen worden opgelost, worden doorspeeld naar het VPK. Vermoedelijk stelt het VPK daarna de prioriteiten vast.

Al naar gelang de importantie stelt het VPK ook reeds globaal vast welke kosten aan een bepaald project mogen worden besteed. Het VPK doet voor een oplossing van de vragen in de eerste plaats een beroep op de militaire inlichtingendienst, het GRU. Voor de ontvangst en de distributie van de van het VPK ontvangen opdrachten is bij het GRU een apart directoraat aangewezen, het Administratief Technisch Directoraat.

Evenals het KGB heeft ook het GRU inlichtingen-officieren in het buitenland, die in coverfunctie bij o.a. ambassades en handelsvertegenwoordigingen werkzaam zijn.

Methodiek van de illegale overdracht

KGB- en GRU-officieren trachten, meestal in hun coverfunctie, in contact te komen met personen, die over voor hen interessante wetenschap beschikken, of die daartoe toegang kunnen krijgen. Op beurzen, symposia en tentoonstellingen kunnen eerste contacten worden gelegd.

Als blijkt dat het contact een rol kan spelen bij illegale overdracht, wordt de relatie door de inlichtingen-officier in de conspiratieve sfeer gebracht, hetgeen betekent dat de relatie vrijwel niet meer waarneembaar is.

Het zijn meestal financiële motieven op grond waarvan een westers zakenman bereid is KGB of GRU te helpen.

Bij de illegale overdracht wordt gebruik gemaakt van alle mogelijkheden welke aanwezig zijn in het internationale handelsverkeer. Embargogoederen worden via dikwijls ingewikkelde omwegen verzonden dan wel met vervalste papieren, b.v. als huishoudelijke apparaten, waarbij gebruik wordt gemaakt van stromannen en van firma's die alleen maar dienen als dekmantel.

Slotopmerking

In Nederland hebben zich de afgelopen jaren vele gevallen voorgedaan van inlichtingen-activiteiten door KGB en GRU. Veelal beoogden deze activiteiten de illegale overdracht van technologie.

Gewezen zij hier slechts op de uitwijzing in augustus 1980 van de consulaire medewerker N.N. VASILYEV en op de uitwijzing in juni 1982 van twee medewerkers van de Russische handelsvertegenwoordiging in Amsterdam.

Gezien de voortdurende achterstand van de USSR op b.v. de terreinen van de micro-electronica (chip) en de computertechnologie kan verwacht worden dat de illegale overdracht op dit gebied ook in de toekomst een beduidende rol zal blijven spelen.

II.

ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

DE RELATIE VAN DE CPN TOT DE INTERNATIONALE COMMUNISTISCHE BEWEGING

De pogingen van de CPN-leiding om, met behoud van het communistische karakter van de CPN, die partij aan de eisen van de maatschappelijke ontwikkeling aan te passen, hebben tot intensieve discussies in die partij aanleiding gegeven. De discussies werden mogelijk gemaakt door een besluit van het 26ste CPN-congres in januari 1978 om een nieuw beginselprogramma op te stellen. In de discussies neemt de positie van de CPN in de internationale communistische beweging een belangrijke plaats in. Merkwaardig is het dat het concrete optreden van leidende CPN-leden terzake vrijwel in het geheel niet aan de orde wordt gesteld. Daardoor is een situatie ontstaan, waarin de internationale opstelling van de CPN feitelijk gedragen wordt door slechts enkele personen, met name door CPN-voorzitter HOEKSTRA en "vredeswerkverantwoordelijke" J.F. WOLFF. Op werkniveau worden dezen in hun taak bijgestaan door buitenlandsecretaris en door N. SCHOUTEN, secretaris van het "Samenwerkingsverband Stop de N-bom, Stop de kernwapenwedloop".

Een terugblik en de relatie met Moskou

Een onderscheid tussen een communistische partij en "burgerlijke" politieke partijen is haar internationale verbondenheid, waarin de band met de internationale communistische beweging een belangrijke rol speelt. Decennia lang beschouwde elke communistische partij zich als een onderdeel van de internationale communistische beweging, met daarin de CPSU, de partij die het socialisme het eerst gerealiseerd had, als de meest gezaghebbende. Het aantal partijen dat de Moskou-lijn niet meer klakkeloos volgt is vooral sinds het begin van de zestiger jaren belangrijk toegenomen. De grondslag voor de onderlinge verhoudingen tussen communistische partijen werd in juni 1976 opnieuw geformuleerd tijdens de pan-Europese conferentie van communistische partijen in Oost-Berlijn. Bij die gelegenheid onderstreepten de 29 aanwezige partijen weliswaar het grote belang van internationale samenwerking, maar stond een deel hunner er ook op, dat in de slotverklaring van de conferentie het onafhankelijke karakter en het recht op een eigen weg naar het socialisme van iedere communistische partij expliciet werd vastgelegd. De CPN, die op het laatste moment besloot aan de conferentie deel te nemen en partijvoorzitter H. HOEKSTRA en secretaris afvaardigde heeft zich

sedertdien herhaaldelijk op de conclusies van de Berlijnse Conferentie beroepen en zij doet dat nog steeds. Toch is er sedert 1976 in de internationale opstelling van de CPN het een en ander veranderd. De deelname aan de Berlijnse Conferentie was overigens een markante stap van een in 1975 gestart proces weer aansluiting te krijgen met de internationale communistische beweging. Weliswaar werd de uitleg die de CPSU aan het conferentieresultaat gaf - en waarin "internationale solidariteit" en "eenheid van fundamentele doelstellingen" werd benadrukt - gekritiseerd, maar toch was verdere toenadering tot Moskou onmiskenbaar een feit. Dat bleek ook heel erg duidelijk in een brief van het Dagelijks Bestuur van de CPN van 29 juli 1977 (Waarheid 2-8-'77) waarin wordt gesteld dat "eenheid van actie op (...) internationale schaal geboden is, in het bijzonder als het erom gaat de vredesstrijders in ons land (...) te winnen voor het bondgenootschap in de strijd voor vrede en veiligheid met de socialistische landen, in het bijzonder de Sowjet-Unie". Deze stellingname, uitgegeven aan de vooravond van de "Stop de N-bom"-campagne van de CPN werd bevestigd door de stellingen van het 26ste CPN-congres (januari '78). Daarin presenteerde de partij zich als "onverbreekelijk verbonden met de internationale communistische beweging", die wil optreden "voor versterking van de internationale solidariteit in de strijd voor de vrede". Overigens is de belangrijke rol die werd toegekend aan de internationale vredesstrijd, d.w.z. de ondersteuning van de buitenlandse politiek van de SU, door partijvoorzitter H. HOEKSTRA in een rede voor het partijbestuur in juni 1978 nog eens benadrukt, toen hij de vredesstrijd centraal stelde en verklaarde dat alle andere taken daarvan waren afgeleid. "De strijd voor de vrede moet een internationaal gevoerde strijd zijn", aldus HOEKSTRA, "wil er succes zijn voor elke nationale vredesbeweging". Vanuit deze optiek diende de CPN zich "in te zetten voor een verenigd, internationaal optreden van alle communisten".

De succesvolle campagne van de CPN en haar Samenwerkingsverband "Stop de N-bom, Stop de kernwapenwedloop" resulteerde in tal van contacten met West- en Oosteuropese communistische partijen en in een zeer goede verstandhouding met de belangrijkste Oosteuropese communistische partijen waaronder de CPSU en de SED.

De faam die de CPN aldus verkreeg binnen belangrijke delen van de internationale communistische beweging werd enigszins geschaad door de

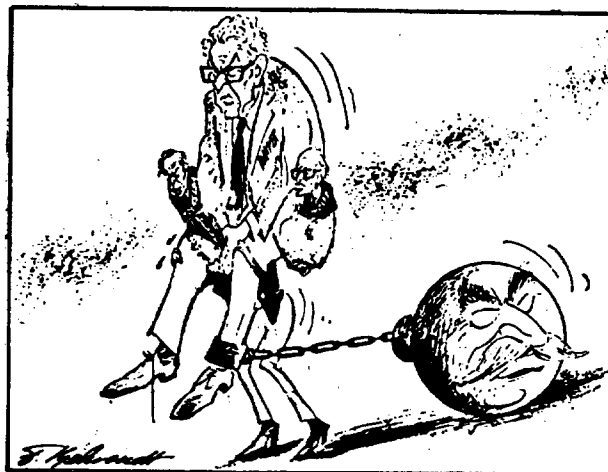
voorzichtige veroordeling van de Sowjet-inval in Afghanistan en haar kritiek op de verbanning van de dissident SACHAROV aan de vooravond van de Olympische Spelen in 1980. Ook de weigering om deel te nemen aan de conferentie van Westeuropese communistische partijen over vrede en ontwapening op 28 en 29 april 1980 in Parijs bleek niet bevorderlijk voor haar goede relatie met de CPSU. De CPN maakte hiermee echter wel duidelijk dat het haar ernst is met de door haar bepleite autonome positie van communistische partijen. De belangrijkste reden voor deze opstelling was, dat de partij de kwetsbare samenwerking met "andersdenkenden", o.a. op 't gebied van de vredesstrijd, niet wilde frustreren door al te duidelijk de lijn van Moskou te volgen. Deze overweging speelde wellicht ook weer een belangrijke rol toen de CPN niet deelnam aan een gezamenlijke verklaring van Westeuropese CP-en m.b.t. de ontwikkelingen in Libanon.

Overigens bleken de internationale betrekkingen van de partij wel tegen enige dissonanten bestand te zijn, hetgeen duidelijk werd door het grote aantal begroetingsboodschappen van zusterpartijen aan het 27ste CPN-congres (6,7 en 8 juni 1980), waarin enthousiast het baanbrekende werk van de CPN in de strijd voor de vrede werd geprezen. Saillant detail is hierbij dat de CPSU, die de CPN vóór het congres "verdere ideologische (en organisat@rische) versterking" toewenste, achteraf grote tevredenheid toonde over het verloop van het congres. De verklaring hiervoor zou o.a. gevonden kunnen worden in het feit dat op het congres nauwelijks aandacht werd besteed aan kwesties als Afghanistan en in de overweging dat het optreden van de CPN de internationale vredesstrijd ten goede zou blijven komen. Partijvoorzitter HOEKSTRA benadrukte bovendien, dat de CPN zich "sterk verbonden" voelt met de internationale communistische beweging, en voorstander is van versterking van het "gemeenschappelijke optreden voor gemeenschappelijke doelen uitgaande van eigen verantwoordelijkheid ..."

Ten opzichte van het vorige congres betekende dit laatste een afzwakking van de formulering, hetgeen ongetwijfeld vooral een gevolg is van het feit dat de CPN niet verantwoordelijk wil worden gehouden voor bepaalde wantoestanden in Oost-Europa. Geheel in overeenstemming hiermede was de aanvankelijk voorzichtig kritische opstelling m.b.t. de gebeurtenissen in Polen. Na eerst te hebben gewezen op de bureaucratische wild-

groei en de kapitalistische crisis als verdediging van het regiem, koos de CPN echter allengs meer de zijde van de Poolse arbeiders en Solidarnosc en begon zij zelfs het bestaan van een socialistisch stelsel in Polen in twijfel te trekken. Ook uitte de partij kritiek op de bemoeienissen van de Oosteuropese partijen met de Poolse ontwikkelingen, culminerend in het terugroepen van CPN-partijbestuurder van het congres van de Tsjechoslowaakse communistische partij in Praag (7 april 1981). Vanuit de CPN bleef men zich ook nadien bijzonder kritisch opstellen in de Poolse kwestie, ook al werd na vele protesten van Oosteuropese zijde, de wijze van berichtgeving in het partijdagblad enigszins aangepast. Na het teruglopen van de aandacht van de communistische pers voor de Poolse kwestie in de loop van dit jaar vormden de onlusten in Polen op 31 augustus jl. aanleiding voor de CPN om nogmaals kritisch op de gebeurtenissen te reageren. Hoewel de kritiek dit keer wat genuanceerder gebracht werd, blijft men het Poolse militaire regiem als uiterst anti-democratisch kwalificeren. De positie van de CPN in de internationale communistische beweging is door deze standpuntbepaling duidelijk minder comfortabel geworden.

De CPN wenst haar standpunten inzake internationale betrekkingen echter niet aan te passen aan heersende opvattingen daaromtrent in Oosteuropese kringen, zo laat partijvoorzitter HOEKSTRA weten in een interview in het IPSO-kwartaalschrift "Komma" nr. 3/1 (mei 1982) over het ontwerp-beginselprogramma. De traditie van internationale aaneensluiting zou in het verleden in de internationale communistische beweging geleid hebben tot fouten, zoals toepassing van vaste patronen en wilsoplegging van de ene aan de andere partij. In het ontwerp-beginselprogramma wordt opvallend veel accent gelegd op het autonome karakter van de verschillende communistische partijen in de geest van de Berlijnse Conferentie in 1976. Het standpunt dat de CPN moet innemen in-

De CPN op weg naar vernieuwing

Volkskrant

zake haar internationale betrekkingen wordt in dit ontwerp-beginsel-programma omschreven als het streven naar daadwerkelijke internationale solidariteit tussen alle vredesstrijders en strijders voor vrijheid en socialisme. "Bondgenootschappelijk optreden en de coördinatie van krachten van communistische partijen" is een eerste overweging in de betrekkingen "met communistische en progressieve partijen", zo wordt in het ontwerp-beginselprogramma gesteld, waarmee de op het 26ste en 27ste partijcongres ingenomen standpunten verder lijken te worden afgezwakt. Samenwerking tussen communistische partijen is mogelijk - zo verduidelijkte partijvoorzitter HOEKSTRA op 15 mei jl. in een voor het partijbestuur gehouden redevoering - als deze ten doel heeft de concrete gemeenschappelijke vredesstrijd verder te ontwikkelen. Zo'n samenwerking is ook bestaanbaar als het gaat om praktische solidariteit met de Derde Wereld of om het gemeenschappelijke optreden tegen de economische crisis.

Het laat zich al met al aanzien dat de band van de CPN met de partijen uit de internationale communistische beweging tot het uiterste is uitgerekt. Een van de motieven daarvoor zou kunnen zijn de reeds genoemde samenwerking met "andersdenkenden" in de nationale vredesstrijd, een motief dat door de leidende Oosteuropese communistische partijen, gezien de internationale samenwerking op dit gebied, blijkbaar wordt geaccepteerd. De met de "andersdenkenden" samen gevoerde vredesstrijd wordt immers gecoördineerd met die van communistische vredesstrijders in Oost- en West-Europa en afgestemd op de Sowjet-belangen, zoals bleek tijdens en door het "Samenwerkingsverband Stop de N-bom, Stop de kernwapenwedloop" op 13/14 februari jl. te Amsterdam gehouden conferentie.

Overigens zijn er groepen partijleden, die een geheel andere visie hebben op de Oosteuropese samenlevingen en daarin maar weinig terugvinden van hun idealen. Zij dringen in de CPN dan ook aan op een herbeoordeling van het "reëel bestaande socialisme" en op een heroverweging van de verbinding met de daar aan de macht zijnde partijen. Vooralsnog vormen deze groepen een minderheid in de partij, een minderheid echter met soms goede contacten in de progressieve beweging en daardoor voor de partij van meer betekenis dan alleen maar een lastige minderheid.

De Westeuropese partijen

Het is nauwelijks mogelijk de positie van de CPN in de internationale communistische beweging af te meten aan de feitelijke contacten met Westeuropese CP-en. De CPN onderhoudt een min of meer nauwe relatie met de "euro-communistische" Italiaanse CP, maar ook met de Spaanse, de Franse en de orthodoxe Portugese communistische partij bestaan nauwe betrekkingen. Bijzonder interessant en nuttig acht de CPN haar relaties met de Italiaanse CPN. Vanuit de CPN werd in de afgelopen jaren de nodige ervaring aangereikt voor het opzetten van de anti-kernwapencampagne in Italië en men is voorts zeer geïnteresseerd in de wijze waarop de Italiaanse CP verbindingen tot stand weet te brengen met sociaal-democratische partijen in Europa, zoals met de Franse Socialistische Partij van president MITTERRAND. Het tot stand komen van dergelijke vormen van samenwerking acht men in de CPN van groot belang om het blokdenken, althans in West-Europa, te doorbreken en een effectieve vredesstrijd mogelijk te maken.

De Oosteuropese partijen

De contacten met de Oosteuropese partijen zijn in het algemeen tamelijk oppervlakkig. Dat geldt zeker voor de relatie met de Tsjechoslowaakse CP na het - tevoren beraamde - terugroepen van CPN-vertegenwoordiger van het congres van de Tsjechoslowaakse CP in april 1981, toen daar in kritische termen gesproken werd over de ontwikkelingen in Polen. Met de Oostduitse SED zijn er meer contacten, die vooral van praktische betekenis zijn voor de ontwikkeling van de anti-kernwapencampagne in Nederland en West-Europa. Intensieve contacten worden ook onderhouden met de Hongaarse Socialistische Werkerspartij. De twee partijen verschillen vermoedelijk over veel onderwerpen van mening, maar er is sprake van een ervaringsuitwisseling op het niveau van de wetenschappelijke instituten. Het voornaamste onderwerp lijkt daarbij te zijn de ontwikkeling van de socialistische democratie en het bestaan van éénpartijstelsels. De relatie tussen de CPN en de Poolse Verenigde Arbeiderspartij lijkt ernstig geschaad door de militaire machtsgreep in Polen, door de CPN aangegrepen als een bewijs voor het falen van het éénpartijstelsel.

Samenvattend zou gesteld kunnen worden dat de leiding van de CPN er redelijk in geslaagd is een soepele opstelling ten behoeve van de nationale bondgenotenpolitiek te combineren met het in stand houden van de betrekkingen met de partijen van de internationale communistische beweging. Daarbij maakt men met name ten aanzien van de Oosteuropese partijen duidelijk onderscheid tussen staatspolitieke en partijaangelegenheden. Of zoals de CPN-voorzitter in zijn "Komma"-interview verklaarde: "bondgenootschappenpolitiek (met andere CP-en) is geen aangelegenheid tussen staten. In de socialistische landen denken ze ten onrechte dat bondgenootschappenpolitiek een staatsaangelegenheid is. De grote vraag is: hoe voorkom je dat bondgenootschappen tussen communistische partijen onderhevig gemaakt worden aan staatspolitiek". Een rechtstreeks gevolg van deze uitspraak van HOEKSTRA is, dat de CPN dus kritiek kan en zal leveren op toestanden als in Polen, de kwestie Afghanistan, de behandeling van dissidenten in Oost-Europa e.d. (en daarmee furore kan maken in Nederland), omdat dit beschouwd kan worden als staatsaangelegenheden van Oosteuropese landen. Er is dan geen sprake van inmenging in aangelegenheden van andere partijen en het door de CPN zo geroemde principe van autonomie blijft onaangetast.

= = = =

DE POSITIE VAN DE WESTEUROPESE CP-EN IN DE INTERNATIONALE COMMUNISTISCHE BEWEGING

Niet alleen bij de CPN neemt de discussie over de positie van de partij in de internationale communistische beweging een belangrijke plaats in. Ook bij de andere Westeuropese CP-en is dat het geval.

Min of meer parallel aan het voorgaande behandelt ook het hier volgende stuk achtereenvolgens de relatie met Moskou en Oost-Europa, de verhouding met de Chinese CP, de relaties binnen het Westeuropese communisme onderling, om tenslotte met enkele algemene conclusies af te sluiten. Die conclusies komen er kort samengevat op neer, dat er tussen de verschillende Westeuropese CP-en en de CPSU zeer verschillende betrekkingen bestaan - van bijzonder hartelijk tot uiterst koel - maar dat geen van deze partijen eraan denkt de band werkelijk te verbreken; dat de relaties met Peking (nog) bij geen enkele Westeuropese CP erg substantieel zijn geworden; dat, tenslotte, de Westeuropese CP-en onderling beslist geen samenhangende, als geheel optredende groep vormen.

Relatie met Moskou en Oost-Europa

Al jarenlang doet zich binnen het Westeuropese communisme een ontwikkeling voor die gaat in de richting van emancipatie ten opzichte van Moskou. Deze emancipatie komt met name tot uiting in kritiek op het optreden van de Sowjet-Unie op internationaal gebied, in het afstand nemen van het politiek-maatschappelijk stelsel zoals dat in de Sowjet-Unie en in de andere Oosteuropese landen bestaat en in het opteren voor een eigen socialisme-model dat, anders dan het Oosteuropese, noch door ondemocratische trekken, noch door een overheersende rol van Sowjet-Unie gekenmerkt zou moeten worden. De volstrekte loyaliteit aan Moskou, het exemplarische karakter van het Sowjetmodel en een aantal door de Sowjetpartij gekoesterde leninistische dogma's, zoals dat van de dictatuur van het proletariaat en de leidende rol van de partij, worden in dit verband ter discussie gesteld resp. terzijde geschoven.

Een paar jaar geleden werd deze ontwikkeling algemeen met de term "eurocommunisme" aangeduid. Dat begrip is intussen enigszins op de achtergrond geraakt maar het daarmee aangeduide verschijnsel is zeker niet van de baan. Vooral de Sowjetbezetting van Afghanistan en de gebeurtenissen in Polen zijn daar debet aan. "Afghanistan" immers heeft een aantal Westeuropese CP-en ertoe gebracht zich openlijk af te vragen of

de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie niet veeleer wordt bepaald door Sowjet-Russische nationale dan door "socialistische" belangen. "Polen" confronteert deze partijen opnieuw - na Tsjechoslowakije 1968 - met het intolerante hegemonisme, dat Moskou in haar invloedssfeer uitoefent en doet hen meer vraagtekens dan ooit zetten bij het Oosteuropese socialisme-model. De Italiaanse CP (PCI) is er zelfs niet voor terug geschrokken om te verklaren dat de gang van zaken in Polen bewijst dat de vernieuwende impulsen die ooit van de Oktoberrevolutie zijn uitgegaan, nu zijn uitgewerkt.

Men moet overigens, al wil een vaak generaliserende publiciteit wel eens die indruk wekken, niet denken dat het hele Westeuropese communisme Moskou met kritiek bestookt en bezig is zich van de Sowjetpartij te emanciperen. Het gaat slechts om een aantal partijen. Gemeten aan het totale aantal Westeuropese CP-en is het zelfs een minderheid die in dit proces betrokken is. De meerderheid van de Westeuropese CP-en zit onverminderd op de lijn van loyaliteit aan Moskou en handhaaft de orthodoxe, leninistische dogma's.

Het zou onjuist zijn deze laatste groep als de onbeduidende achterhoede van het Westeuropese communisme te beschouwen. Er behoren partijen toe waarvan het belang zeker niet onderschat mag worden, zoals:

- de Portugese CP (PCP), met \pm 17% van de stemmen en een overwegende invloed op vakbondsgebied een wezenlijke factor in Portugal. De PCP wordt bovendien wel beschouwd als een ruggesteun voor de anti-eurocommunistische oppositie in de Spaanse CP;
- de KKE (d.i. de Griekse z.g. "buitenlandse" CP; de "binnenlandse", eurocommunistisch georiënteerde heeft weinig betekenis). De KKE scoorde bij de laatste verkiezingen \pm 11% en oefent invloed uit op de radicale opstelling van de regerende socialistische partij, de PASOK;
- de Cypriotische CP (AKEL), met 32,8% van het electoraat de grootste politieke partij van Cyprus;
- voorts, na het terugkomen op een aanvankelijk eurocommunistische koers, ook weer min of meer de Franse CP (PCF). Als regeringspartij maar ook los daarvan is zij een belangrijke factor in de Franse binnenlandse politiek.

De PCF vormt voor sommige kleinere Westeuropese CP-en of groepen daaruit soms een oriëntatiepunt. Zo hebben leden van de Belgische en Engelse CP-en, die het niet eens zijn met de veroordeling van de ontwikkeling in Polen door hun partijleiding, deze opgeroepen om het "standvastige" voorbeeld van de PCF te volgen en zich van kritiek op het Poolse bewind te onthouden.

Tot de minderheid, die zich in het vernieuwingsproces heeft begeven behoort wel de veruit grootste en het meest de aandacht trekkende van de Westeuropese CP-en, de PCI. De PCI gaat regelmatig zeer ver in haar kritiek op Moskou. De partij dreigde eind vorig jaar zelfs, dat zij haar betrekkingen met Moskou zou kunnen verbreken als de Sowjetleiders tot een gewapende invasie in Polen zouden overgaan.

Hoewel de kwestie Polen tot een grotere verwijdering dan ooit in de betrekkingen tussen de PCI en Moskou heeft geleid, kwam die formele breuk er tot dusver niet. Dat zal te maken hebben met het feit, dat de Sowjet-Unie tot nu toe inderdaad niet militair in Polen tussenbeide kwam maar het is zeker ook een gevolg van het feit dat de PCI, die zelf constateerde dat het optreden van het Poolse militaire bewind niet los kon worden gezien van Sowjetdruk, zo'n breuk - als het maar even mogelijk is - wenst te vermijden. Een breuk met Moskou immers zou ingaan tegen allerlei traditionele pro-Sowjet reflexen, aanhangers van Moskou in de partij in het geweer brengen - in feite roeren die zich nu al - en raken aan de identiteit van de partij.

Hetzelfde geldt voor andere partijen, die zich kritisch tegenover Moskou uiten, met name voor de kleine, die een deel van hun status juist aan hun verbinding met de internationale communistische beweging, i.c. met Moskou, ontleen.

Men moet intussen wel bedenken, dat de Westeuropese kritiek op Oost-Europa en de Sowjet-Unie als regel puur verbaal is, dat er geen praktische actie aan wordt verbonden en dat - voorzover dat toch gebeurt - die actie niet tegen Moskou is gericht maar zich eerder tegen het Westen keert.

Typisch in dit verband was de kwestie Afghanistan. De orthodoxe Westeuropese CP-en keurden het Sowjet-ingrijpen daar goed. De eurocommunistische partijen leverden er kritiek op, enkelen daarvan zeer scherp.

Maar waarin alle Westeuropese CP-en op één lijn kwamen was het verzet tegen het plan van de toenmalige VS-president CARTER tot boycot van de Olympische Spelen in Moskou als sanctie op het Sowjetoptreden. Van meer algemeen politieke betekenis was het feit, dat alle Westeuropese CP-en, of ze nu "Afghanistan" kritiseerden of niet, als beste reactie aanbevalen om zich nu meer dan ooit op de handhaving van de détente in Europa te concentreren. M.a.w.: CP-en, die de Sowjetinterventie in Afghanistan onaanvaardbaar verklaarden, maakten zich tegelijkertijd sterk voor het propageren van dezelfde "partiële" détente, waarmee Moskou West-Europa tot feitelijke acceptatie van "Afghanistan" probeerde te brengen en waarmee het bovendien op een verwijdering tussen de Verenigde Staten en West-Europa mikte.

De kwestie Polen biedt hetzelfde beeld. Ook hier roepen de (voorstellen tot) sancties van Westerse kant vaak een scherpere afwijzing bij de Westeuropese CP-en op dan het gebeuren in Polen zelf.

Iets dergelijks, tenslotte, doet zich voor op het gebied van het vredesactivisme. De Westeuropese CP-en, zowel de Moskou-getrouwe als de onafhankelijk georiënteerde, spelen algemeen een grote rol in de vredesbeweging of proberen dat te doen. Daarbij hebben, vanuit hun al eerder vermelde traditionele pro-Sowjetreflexen, ook de kritisch gezinde CP-en de neiging om de Sowjet-Unie in bewapeningszaken minstens "the benefit of the doubt" te geven. Los daarvan, als de PCI naast de Westerse ook de Sowjetrussische SS-20 raketten ter discussie stelt, dan zal duidelijk zijn dat de vredesacties, althans in eerste instantie, toch alleen aan de Westelijke kant praktische effecten kunnen hebben. Moskou beziet het optreden van de CP-en op dit gebied daarom als een positieve zaak.

Tegen deze achtergrond kan men zich voorstellen, dat de Sowjetpartij van haar kant evenmin behoefte heeft aan een breuk met de kritisch gezinde partijen als deze zelf hebben. De kritische uitingen van deze partijen kan men dan ook kwalificeren als dissonanten in de verhouding met Moskou. De constatering in het vorige stuk - m.b.t. de CPN - dat de betrekkingen met Moskou kennelijk tegen deze dissonanten bestand zijn, geldt in feite ook voor andere partijen.

De verhouding met de Chinese CP

Van betrekkingen tussen de Westeuropese CP-en en de Chinese CP (CCP) is na het ontstaan van het Chinees-Sowjetrussische conflict jarenlang geen sprake geweest. Ideologisch stonden de Westeuropese CP-en "van huis uit" aan Moskou's kant. Het feit dat ze te maken kregen met een pro-Chinese splinterbeweging deed hen zich nog meer van Peking afkeren. De CCP op haar beurt wenste alleen met de pro-Chinese groepen van doen te hebben.

Het streven van verschillende Westeuropese CP-en naar een onafhankelijker opstelling tegenover Moskou, de teloorgang van de pro-Chinese (ook wel aangeduid als maoïstische of ml-) beweging, de veranderingen in China zelf na de dood van MAO brachten evenwel een nieuwe situatie teweeg. Zo kwam het in 1980 tot herstel van de betrekkingen met de Spaanse, de Italiaanse en de z.g. binnenlandse Griekse CP, in 1982 volgden de Franse en de Nederlandse CP, terwijl er inmiddels ook sprake is van contacten tussen Peking en de Belgische partij.

Het toenaderingsproces verloopt intussen wat aarzelend en moeizaam. Duidelijk is dat er nog altijd flinke ideologische meningsverschillen bestaan en dat - hoewel de Chinezen vooral contact zoeken met partijen die zich kritisch tegenover Moskou uiten - juist in de beoordeling van de Sowjet-Unie de opvattingen uiteenlopen. Illustratief voor het weinig intensieve karakter van de toenadering zijn de communiqués, die vaak nauwelijks meer zeggen dan dat meningsverschillen geen beletsel voor vriendschappelijke betrekkingen tussen de partijen mogen zijn. Daarnaast valt de geringe publiciteit op bij bezoeken van Westeuropese CP-leiders aan Peking en de beperkte follow-up wanneer de betrekkingen eenmaal hersteld zijn. Wat het laatste betreft valt niet veel meer te vermelden dan de steun die Peking begin van dit jaar aan de PCI gaf bij de polemiek van deze partij met Moskou over Polen. Maar n.a.w. omdat de Chinese leiders allerm minst geporteerd zijn voor een beweging naar het voorbeeld van het Poolse Solidarnosc in hun eigen land, bleef die steun aan de magere kant en stopte Peking er bovendien al snel mee.

Al met al moet men concluderen dat het herstel van de betrekkingen nog in geen enkel geval tot een diepgaande relatie geleid heeft. Dat neemt niet weg, dat toenadering tot Peking voor de Westeuropese CP-en uit een oogpunt van zelfprofilering toch een aantrekkelijke zaak blijft.

De verhouding met de Chinese Communistische Partij

Van belang voor de beoordeling van de positie van de CPN binnen de internationale communistische beweging is ook haar verhouding tot de Chinese Communistische Partij en haar opstelling in het Sino-Sowjet-conflict. Wat dat laatste betreft: de CPN heeft zich ten opzichte van dat conflict altijd een beetje afzijdig opgesteld. De partij heeft zich er door Moskou nooit voor willen laten lenen om de CP-China uit de internationale beweging te helpen excommuniceren en heeft er steeds nadrukkelijk op gewezen dat verdeeldheid binnen het communistische kamp tot nadeel kan strekken van de anti-imperialistische strijd. Contacten tussen functionarissen van de CPN en de CPCh werden evenwel gedurende een reeks van jaren niet meer waargenomen.

Van hun kant willen kennelijk ook de Chinezen met dit toenaderingsproces doorgaan. In het nieuwe partijhandvest, dat op het enkele weken geleden gehouden congres van de CCP werd aangenomen, staat dat de Chinese CP betrekkingen wil onderhouden met communistische en arbeiderspartijen in andere landen. In het oude handvest werd het voorbehoud gemaakt dat die partijen "zuiver marxistisch-leninistisch" moesten zijn. Dat leidde ertoe, zoals al aangegeven, dat Peking alleen relaties onderhield met sectarische splintergroepen en de gevestigde partijen als "revisionistisch" brandmerkte. Die periode is nu kennelijk voorbij.

De relaties tussen de Westeuropese CP-en onderling

De Westeuropese CP-en vormen een heterogeen gezelschap. Grote partijen die in eigen land een belangrijke rol spelen (PCI) of zelfs regeringsverantwoordelijkheid dragen (PCF), staan naast partijen die een marginaal bestaan leiden (de Belgische en Zwitserse CP). Een aantal partijen is geheel loyaal aan Moskou en orthodox (de Portugese, Deense, Westduitse en Griekse "buitenlandse" CP bijv.), andere partijen staan met Moskou op gespannen voet (de PCI en de Spaanse CP). Sommige partijen besteden meer aandacht aan hun betrekkingen met de socialistische partijen dan aan die met hun "zusterpartijen" (PCI), hetgeen bij sommige van die zusterpartijen (de PCF en de Engelse CP) tot geïrriteerde reacties aanleiding gaf.

Het Westeuropese communisme treedt dan ook niet op als een geheel. Tot gemeenschappelijke stellingname of acties komt het niet of nauwelijks. Noch t.a.v. "Afghanistan" *) noch t.a.v. "Polen" konden de Westeuropese CP-en zelfs maar proberen tot een gezamenlijke positiekeuze te komen. Men wist bij voorbaat dat de verdeeldheid daarover te groot was. Bij wijze van uitzondering, die de regel bevestigt, kwam het afgelopen zomer wel tot een gezamenlijk communiqué van Westeuropese CP-en waarin de "misdadige Israëliëse agressie" tegen Libanon werd veroordeeld. Maar ook hieraan deed weer een (klein) aantal partijen, w.o. de CPN, niet mee. Dat de CPN niet meedeed zegt overigens minder over haar relaties met de

*) Hiervoor is opgemerkt dat de Westeuropese CP-en op één lijn kwamen in het afwijzen van Westerse sancties tegen de Sowjet-Unie n.a.v. de interventie in Afghanistan. Bedoeld is dat de CP-en elk voor zich die sancties veroordeelden. Ze deden dat niet in een gezamenlijke actie.

andere Westeuropese CP-en dan over de verhoudingen binnen dat Westeuropes
communisme in het algemeen.

Enkele algemene conclusies

Wanneer men de houding van de Westeuropese CP-en tegenover Moskou
bezielt, blijkt deze te variëren van volstrekt loyaal en orthodox tot on-
afhankelijk gezind, kritisch of zelfs zeer kritisch. Geen van de West-
europese CP-en echter heeft de band met Moskou verbroken of wil dat doen.

De laatste paar jaren heeft een aantal partijen de relatie met
China hersteld. Kennelijk ten gevolge van ideologische en politieke mening
verschillen, is die herstelde relatie nog in geen enkel geval erg substan-
tieel geworden.

Het Westeuropese communisme blijft een heterogeen geheel vormen.
In allerlei belangrijke kwesties is het daardoor niet tot een gezamenlijke
stellingname in staat.

= = =

RECHTS-EXTREMISME

De Centrum Partij is er op 8 september jl. in geslaagd een Kamerzetel te behalen. Intussen is de Haagse politicoloog en docent maatschappijleer JANMAAT op donderdag 16 september als lid van de Tweede Kamer beëdigd. Heeft daarmee het rechtsextremisme zijn intrrede in de volksvertegenwoordiging gedaan?

Vergeleken met de resultaten van voorgaande verkiezingen heeft de CP een stevige groei doorgemaakt. Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 1981 verkreeg de CP 12.189 stemmen ^{*)}, één jaar later, bij de Gemeenteraadsverkiezingen, behaalde zij in de vier grote steden ongeveer eenzelfde aantal. De jongste verkiezingen gaven méér dan een vervijfvoudiging in stemmental te zien, nl. 68.363, waaraan Rotterdam met ruim 12.000 stemmers een zeer opvallend aandeel leverde.

Tijdens de verkiezingscampagne richtte de CP zich sterk op wat in de wandeling "de gewone man" wordt genoemd en besteedde zij vooral aandacht aan de feitelijke aanwezigheid van etnische minderheden in ons land. Aangezien de meeste van de 10 CP-verkiezingslogans in een of andere vorm ook bij andere politieke partijen zijn terug te vinden, ligt de conclusie voor de hand, dat met name de minderhedenproblematiek de kiezers aangesproken heeft.

Dit gold overigens na de CP het sterkst voor de Nederlandse Volks Unie, die mede daardoor in 1977 nog 33.000 stemmen in de wacht wist te slepen. Het feit dat men die thans grotendeels verspeelde, lijkt grond te geven aan de veronderstelling dat de in het geding zijnde kiezers ditmaals naar de CP zijn overgelopen.

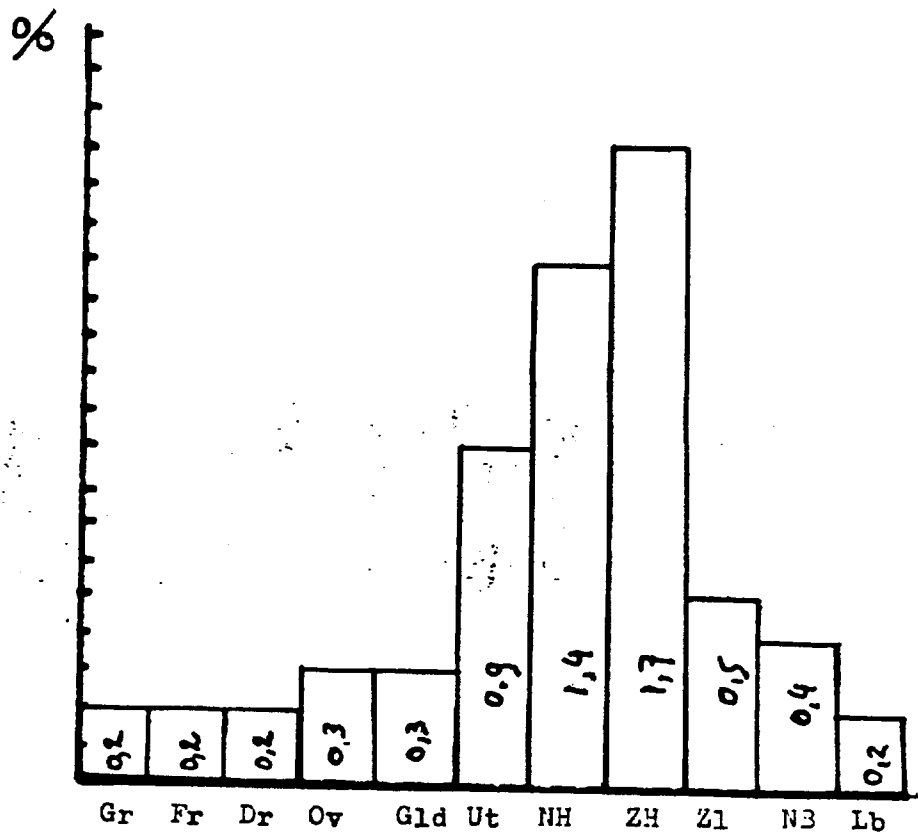
Op zich zelf gezien is het aansnijden van de vreemdelingenproblematiek in een verkiezingscampagne relevant: immers kwam uit een door Buro Lagendijk in 1981 hier te lande ingesteld onderzoek naar voren, dat 36% der ondervraagden de aanwezigheid van etnische minderheden in een of ander opzicht als een probleem zag

. De wijze evenwel, waarop de CP deze problematiek aan de orde stelt, is in zijn gesimplificeerde en ongenuanceerde vorm uiteraard misleidend.

*) De CP werd toen geweerd in de kieskringen Haarlem, Leiden, Dordrecht en Rotterdam.

Evenals bij vorige verkiezingen bleek ook thans weer, dat de CP vooral in oude stadswijken haar grootste aanhang vindt. Uitschieters waren dit keer de Rotterdamse wijken Spangen/Wittedorp (8.2%), Oude Noorden (6.5%) en Nieuwe Westen (7.2%). In Amsterdam en Den Haag behaalde de partij in dergelijke wijken meer dan 5% van de uitgebrachte stemmen.

Een nadere beschouwing van de geografische spreiding van CP-kiezers leert, dat ruim 70% daarvan afkomstig is uit de provincies Noord- en Zuid-Holland, waar circa 38% van alle opgekomen kiezers woont (zie illustratie).

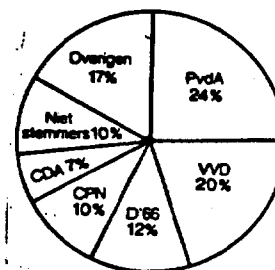
Verder brachten onderzoekspeilingen aan het licht, dat 48% van de CP-kiezers jonger is dan 35 jaar. Alléén D'66, PPR, PSP en CPN haalden een iets hoger percentage jonge kiezers. Met name dit gegeven lijkt een nadere studie waard: wat beweegt immers bijna 33.000 jongere kiezers om op de CP te stemmen?

In hoeverre mag aan de winst van de CP nu de conclusie worden verbonden dat er in ons land sprake is van een (sterk) oplevend rechtsextremisme? Of, zoals tegenstanders het optreden van deze partij bestempelen, van fascisme en racisme?

Vooropgesteld zij, dat de CP - als men haar partijprogram beziet - niet zonder meer anti-democratisch in de zin van rechtsextremistisch is te noemen ^{*)}. Wel kenmerkt zij zich in de praktijk als tweeslachtig, zoals ook in ons kwartaaloverzicht 2/1982 nader is uiteengezet ^{**)}.

In de oprichtingsverklaring vermeldde de CP destijds zelf niet de belangen van links of rechts centraal te willen stellen, maar van de gehele Nederlandse bevolking, daarbij vragen aan de orde stellend die voor andere partijen kennelijk taboe zijn. In deze opzet lijkt zij aardig te slagen, gelet op het verrassende feit, dat een aanzienlijk deel van de huidige CP-kiezers (46%!) bij eerdere verkiezingen op linkse partijen bleek te hebben gestemd (zie illustratie).

Herkomst winst CP

Zelfs met enige goede wil valt niet aan te nemen, dat deze CP-kiezers-component qua politieke opvatting bewust een draai van 180 graden zou hebben gemaakt. Eerder lijkt het op grond van het vorenstaande aannemelijk te veronderstellen, dat het element minderhedenproblematiek een geïsoleerde rol heeft gespeeld bij het kiezersgedrag, met name daar, waar deze problematiek de Nederlandse samenleving het dichtst raakt, t.w. in de volkswijken van de grote steden. Onderzoek naar aldaar levende gevoelens en het wegnemen van eventuele knelpunten, zou dan ook een middel kunnen blijken te zijn om de CP en racistische tendenzen daarin de wind uit de zeilen te nemen.

*) Bij het vonnis van de Rechtbank te Amsterdam van 26 februari 1981 werd vastgesteld, dat het partijprogramma en de doelstellingen van de CP op zichzelf zeker geen steun bieden aan de veronderstelling dat de partij fascistische of racistische ideeën koestert. De kwalificaties fascisme en racisme werden daarbij gebruikt in de zeer negatieve betekenis, welke daaraan wordt gehecht sedert de opkomst van met name het nationaal socialisme in de jaren dertig en in de Tweede Wereldoorlog.

**) De CP werd bij het vonnis van de Rechtbank te Amsterdam van 26 mei 1982 verboden voortaan nog bepaalde onjuiste mededelingen te doen over minderheidsgroepen; dit n.a.v. begin dit jaar verspreide verkiezingspamfletten.

Concluderend kan worden gesteld dat de hiervoor opgeworpen vraag naar oplevend rechtsextremisme voor wat betreft het onderdeel racisme - of beter: extreem nationalisme en op eigen belang gestoelde vreemdelingenafweer - bevestigend lijkt te moeten worden beantwoord. De vaak gehoorde conclusie, dat de CP-winst een uiting zou zijn van in de Nederlandse samenleving herlevend fascisme, lijkt evenwel moeilijker te onderbouwen.

= = =

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

POLITIEK (GEWELDDADIG) ACTIVISME ANNO 1982

Van de drie voornaamste stromingen, die de protestbeweging vormen, t.w. de Kraakbeweging (KB), de Anti-kernenergie Beweging (AKB) en de Anti-militaristische Beweging (AMB), heeft de KB zich dit jaar ogenschijnlijk het minst gemanifesteerd.

Vorig jaar kon de KB naar aanleiding van spectaculaire ont-ruimingen in Amsterdam en Nijmegen nog als de meest geweld-dadige van de drie stromingen worden gekenschetst.

De AKB en de AMB hebben in geweldstoepassing de KB intussen tenminste benaderd, zo niet overtroffen.

Meer en meer wordt daarbij duidelijk, dat er een onlosmakelijk verband is tussen de drie stromingen. Krakkers, anti-kernener-gie-activisten en anti-militaristen beschouwen zich als ver-wante elementen in een nieuw sociaal verschijnsel, de "Beweging".

De "Beweging"

Naast het streven naar een zo "breed" mogelijk verzet, waarbij geweldloze en gewelddadige acties tegen eenzelfde object worden ge-coördineerd, kan worden geconstateerd, dat leden van KB, AKB, AMB in toenemende mate aan elkaars acties deelnemen. In eigen kring spreekt men bij voorkeur van de "Beweging". Het gemeenschappelijk gevoelen wordt vooral versterkt doordat men zich in verzet acht tegen de vi-gerende democratische rechtsorde, overeenkomstig de veel gehoorde leuze "deze rechtsstaat is de onze niet".

Thei van LAANEN, een bekend activist van Onkruid, verwoordde de binnen de beweging levende gevoelens als volgt:

"In het algemeen denkt traditioneel links in termen van conflict-oplossing. Maar de nieuwe sociale bewegingen (krakkers, anti-mili-tarisme, anti-kernenergie en vrouwen) denken meer in termen van conflictvoering. De chaos met al haar nieuwe mogelijkheden is ont-dekt: men probeert haar te doorleven zonder nieuwe oplossingen, nieuwe vormen of nieuwe mythen te scheppen".

Kraakbeweging (KB)

Dit jaar is er binnen de KB een duidelijker onderscheid mogelijk geworden tussen de voornamelijk geweldloze- en de kleinere gewelddadige groep. Illustratief in dit verband is de situatie rond het gekraakte "Hotel Bosch" in Arnhem en "Lucky Luijk" in Amsterdam.

De actievoerders die voorstanders zijn van geweld hebben zich verenigd in z.g. barricade- en buitengroepen en sturen aan op een harde confrontatie met de politie bij de eventuele ontruiming van het pand. Het spreekt voor zich, dat de door deze groep gemaakte plannen zo lang mogelijk geheim worden gehouden voor de rest van de actievoerders.

Deze ontwikkeling heeft een wijziging in de besluitvorming tot gevolg gehad, hoewel in principe nog steeds gewerkt wordt met het z.g. consensusmodel. Men werkt thans echter in kleinere groepen. Deze groepen brengen summier verslag uit aan de algemene vergadering, alwaar (via het consensusmodel) betrokkenen zo mogelijk tot eenzelfde besluit trachten te komen.

De actievoerders die tegen het gebruik van geweld zijn accepteren nu echter, dat degenen, die een gewelddadige lijn kiezen, autonoom beslissen over door hen uit te voeren gewelddadige acties, zelfs zonder van de uitvoering tevoren kennis te geven. Wederzijds aanvaardt men elkaars mening en methodiek. Gepleit wordt tegenwoordig voor een zo "breed", d.w.z. zo gevarieerd mogelijk verzet.

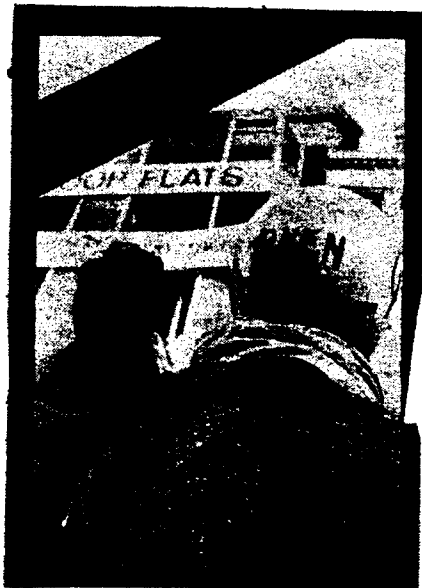
Opgemerkt zij, dat een ontruiming van kraakpanden als "Hotel Bosch" en "Lucky Luijk", die een grote emotionele waarde hebben voor de KB, met extra problemen gepaard lijkt te zullen gaan. Naarmate 'de

ontruimingen steeds verder worden uitgesteld, neemt nl. de verbetenheid toe: de actievoerders krijgen dan immers het gevoel iets te verdedigen dat rechtens aan henzelf c.q. aan de KB toebehoort. Men zou hier kunnen spreken van territoriumdrift.

Onrustbarend is het, dat pogingen in het werk worden gesteld tot het introduceren in de beweging van terroristische actiemiddelen. Naar alle waarschijnlijkheid gaat het in dit geval om een kleine groep actievoerders, die door de aard van de uitgevoerde acties - zoals bomaanslagen - momenteel nog min of meer geïsoleerd van de KB staat. In dit verband zijn te noemen het Militant Autonomen Front (MAF), dat recent bomaanslagen in Amsterdam claimde op de Gemeentelijke Dienst Herhuisvesting en een kantoor van de PvdA, en de Anonieme Terroristen Amsterdam (ATA), die begin dit jaar een - overigens mislukte - poging claimden om een graafmachine op te blazen, waarmee slopers een kraakpand in Nijmegen te lijf waren gegaan.

De methodiek van deze groepen wordt door het grootste deel van de KB afgewezen met als argument, dat deze slechts leidt tot isolement en criminalisering. Het geeft echter te denken, dat enkele radicalen de publiciteit rondom de gepleegde bomaanslagen als positief ervaren: iedere publiciteit, hoe negatief ook, is hun welkom.

Een tendens binnen de KB (zowel als bij de andere componenten van de "Beweging") is het toenemend gebruik van wat men wel aanduidt als "Klein Geweld". Zo valt een groeiende neiging te bespeuren om prikacties uit te voeren bij personen en instellingen, die te maken hebben met huisvestingsproblematiek in het algemeen en kraakpanden in het bijzonder.

In Amsterdam bestaat b.v. het "Spekulatie Onderzoek Kollektief" (SPOK), dat speciaal is gevormd voor onderzoek naar praktijken van "speculanten", hypotheekbanken, makelaars, etc. Dit "SPOK" publiceert regelmatig in actiebladen als het Amsterdamse BLUF, dat daarmee op zijn beurt krakers aangeeft tegen wie of wat actie gevoerd moet worden. Ook chantage en bedreiging zijn in dit verband aan de orde. Treffend voorbeeld hiervan is het afsluiten door de PTT van de telefoon van de "Lucky Luijk" op vrijdag (!) 24 juli jl. wegens wanbetaling. Bedreiging van een chef storingsdienst van de PTT om hem thuis te komen "opzoeken" was voldoende om de aansluiting diezelfde avond weer te doen herstellen.

Anti Kernenergie Beweging (AKB)

Ook binnen de AKB hebben sinds 1981 nogal wat nieuwe ontwikkelingen plaatsgevonden. De discussies over de Dodewaard-acties van september 1981 hebben uiteindelijk geleid tot het ontstaan van een aantal (Landelijk-) Overleg-situaties, zoals het LO-Dodewaard, het LO-Petten, het LO-Kalkar en het LO-Atoomstroom. Elk LO richt zich, zoals de naam al uitdrukt, op een specifiek actiedoel. De organisatie van zo'n LO berust bij activisten uit de meest bij het doel betrokken plaats ^{*)}, waarbij men probeert zoveel mogelijk basisgroepen uit het hele land voor geplande acties te interesseren.

Tijdens Pinksteren 1982 werd bij Amelisweerd een tentenkamp opgezet, waaraan ca. 500 leden van de Beweging (vnl. AKB-ers) deelnamen. Men besloot dat "massale directe acties tegen kernenergie noodzakelijk blijven" en overwoog een nieuwe massale actie tegen de kerncentrale Dodewaard in het voorjaar van 1983. Deze zou men bespreken tijdens een in het najaar bij Amelisweerd te organiseren kamp.

"Petten"

Een nieuw groot actiedoel was het transport van radioactief afval van Petten naar Den Helder, dat oorspronkelijk op 30 en 31 augustus en 1 september zou plaatsvinden. Eerder dan ooit tevoren - vanaf december 1981 - werden door "principieel geweldloze basisgroepen zonder gebruik van materiaal" uit Amersfoort, Alkmaar en Den Helder verkenningen uitgevoerd en plannen gemaakt. Deze plannen

hielden in: geweldloze blokkades met het eigen lichaam, waarbij men zich niet tegen wegslepen door de ME zou verzetten. Toen men echter dit voornemen begon te publiceren, bleek alras dat ook hardere actievoerders belangstelling hadden voor deze actie. Er ontstonden zogenaamde "geweldloze basisgroepen met gebruik van materiaal", d.w.z. meer gewelddadige actiegroepen;

Om de plannen van beide stromingen te coördineren werd regelmatig overleg gepleegd in Amsterdam. Besloten werd, dat allebei de "richtingen" een eigen stuk van de route zouden gebruiken voor hun acties en dat men

*) Dodewaard - Nijmegen; Petten - Amersfoort en Amsterdam;
Kalkar - Nijmegen; Atoomstroom - Amsterdam.

zich tegenover de pers niet zou distanciëren van de acties van de andere stroming ^{*)}, integendeel, de actie-coördinatie van "geen materiaal"- en "wel materiaal"-groepen zou dicht bij elkaar moeten zitten om een zekere gelijktijdigheid van de acties te waarborgen.

Het materiaal, waarvan sprake was, besloeg een heel scala: kraaietpoten (al dan niet in een snelverhardend mengsel van beton met waterglas gezet), spijkerplanken, verfbommen voor de voorruit en molotov-cocktails

Naar alle waarschijnlijkheid uit veiligheidsoverwegingen - de angst onder actievoerders voor infiltranten neemt hand over hand toe - stelden men echter het klaarmaken van de materialen zo lang mogelijk uit.

Geen wonder, dat men zeer onaangenaam verrast werd door het in het geheim genomen besluit om het transport te vervroegen en reeds op 19 augustus 1982 een aanvang te doen nemen. De paniek aan de zijde van de actievoerders was onmiskenbaar: de alarmlijst functioneerde niet goed, grote aantallen actievoerders waren nog met vakantie, communicatiemiddelen ontbraken, coördinatiepunten waren nog niet georganiseerd en men had geen blokkademateriaal. Duidelijk bleek dat de basisdemocratie in een dergelijke situatie niet werkt: het gebrek aan een eenhoofdige leiding en een strakke organisatie verhinderden een slagvaardige reactie van de zijde van de actievoerders.

Indicatief voor de mate van hun motivatie is echter, dat op het hoogtepunt van de acties toch nog enkele honderden demonstranten van beide "richtingen" op verschillende punten van de route de transporten met eigen lichaam trachtten tegen te houden. Dit lukte slechts gedeeltelijk en dan nog slechts zeer tijdelijk.

Te verwachten was echter, dat de actievoerders deze "unfaire streek" van de autoriteiten niet op zich zouden laten zitten.

Na "Petten"

Vlak

daarna kwamen de prikacties dan ook op gang ^{**)}.

*) Hetgeen bij het verzet tegen de munitietreinen in januari 1982 wel gebeurd was: niet alleen de politieke partijen en het IKV maar ook de geweldlozen hadden afstand genomen van de nogal vergaande acties van de meer gewelddadige richting.

**) Zie voor een opsomming: bijlage.

Als men de lijst bekijkt valt op, dat de acties plaatsgevonden hebben bij een aanzienlijk aantal van de bij het transport betrokken bedrijven. Bovendien heeft men de acties drie weken volgehouden, waarbij opgemerkt moet worden, dat nog geenszins vaststaat, dat ze ten einde zijn of dat de lijst volledig is.

Wat schrijft de "Beweging" - of exponenten daarvan - nu zelf over de acties tegen het transport en over de wraakacties tegen de erbij betrokken bedrijven?

In "Bluf" nr. 32 (dd. 26-8-'82) wordt behalve een beschrijving van de acties tijdens het transport een verslag gegeven van de actie bij ECN/Den Haag (27 op 28-2-'82) en het leksteken van de 27 banden bij het Haarlemse transportbedrijf (22 op 23-8-'82) geclaimd. In deze claim heeft men het over "toeslaan bij de verantwoordelijken, sabotage bij alle schakels van de kernenergiecyclus". In hetzelfde nummer wordt ook nog het ontstaan aangekondigd van een derde stroming binnen de AKB, de principieel "geluidlozen" *).

Ondanks de fraaie naam die deze stroming zich gegeven heeft, zijn dit in feite saboteurs, die als dieven in de nacht met gebruikmaking van middelen als: steekwapens, verf- en afbijtmiddelen en brandbommen aanzienlijke schade toebrachten aan bij het transport betrokken bedrijven.

"Bluf" nr. 33 (dd. 2-9-'82) geeft vervolgens een beschrijving van de actie bij Wagenborg in Delfzijl. De actie daar lijkt goed voorbereid te zijn en is ook goed uitgevoerd. Er werd gebruik gemaakt van handschoenen en alle achtergelaten voorwerpen waren vóór de actie reeds van vingerafdrukken ontdaan. Aan de actie werd door acht man meegedaan. Voorts werden de protestacties tegen het afvaltransport in Brugge en Zeebrugge beschreven (30 en 31-8-'82), die volgens de Nederlanders niet hard genoeg waren.

*) Velen voelen zich na het harde ME-optreden niet meer thuis in één van de bestaande richtingen. Een nieuwe stroming is ontstaan: "principieel geluidloze groepen binnen verband met graag gebruik van materiaal!" "Binnen verband", want ze willen wel graag op de hoogte blijven. Bij het ECN in Den Haag en transportbedrijf van Santen in Haarlem werden de eerste acties uitgevoerd door de groep "Stop de dumping '83".

Een door bewindslieden voorgestelde alternatieve oplossing voor het probleem van het dumpen in zee, t.w. opslag op het land, wordt door de AKB niet acceptabel geacht. Men schrijft daarover: "Voordat we het weten zitten we weer aan de Heras-hekwerken te rukken. Een niet te vergeten: een grondige geweldsdiscussie die aan de terreinbezetting vooraf gaat".

"Bluf" nr. 34 (dd.9-9-'82) tenslotte geeft een verslag van de bezetting van de kamers van de CDK in Haarlem (3-9-'82), waarbij copieën worden afgedrukt van de tijdens deze bezetting gefotografeerde documenten (o.m. telexen van de CRI m.b.t. de acties na Petten en notulen van het bestuurlijke overleg over de maatregelen m.b.t. de verwachte acties tegen het afvaltransport).

Uit deze notulen concluderen zowel "Bluf" als "De Groene Amsterdammer" dat de politie het gat wil opvullen dat in de geweldsmiddelen is ontstaan na het verbod van traangas, namelijk "de bevoegdheid om te schieten in gevaarlijke situaties". In feite is deze verdraaiing een duidelijk voorbeeld van de manier waarop het actiewezen buitgemaakte documenten propagandistisch misbruikt.

Verder is er een verslag van de brandstichting d.m.v. benzinebommen bij een transportbedrijf in Beverwijk (4 op 5-9'82) onder de titel: "Subversifilis slaat weer toe".... Een van de voor de "Beweging" meest typerende uitlatingen in dit artikel is: "We zijn het zat constant te moeten reageren op situaties en risico's te lopen in grootschalige politie-optredens. We wachten niet alléén meer op alarm, maar saboteren nu en straks wanneer wij dat willen". Voorts wordt er een beschrijving gegeven van de in Beverwijk gebruikte - professioneel geconstrueerde - brandbommen ^{*)}.

Het enige wat dit radicale gedeelte van de "Beweging" nog van de stadsguerrilla onderscheidt is de wens van de leden ervan om slechts materiële schade aan te richten en de pogingen die men doet om persoonlijke ongelukken te voorkomen. Of men de geschetste grens ook in de toekomst in acht zal nemen, valt moeilijk te voorspellen.

Anti Militaristische Beweging (AMB)

Ook de AMB - en daarin met name diegenen die de actienaam "Onkruid" gebruiken - profileert zich steeds meer door een geheel eigen soort acties. Men pleegt eerst research op een "militaristisch" onderwerp ^{**)} en bereidt tegelijkertijd een actie voor op een onderdeel van het bestudeerde gebied (meestal een bezetting om documenten in handen te krijgen die de schuld van het object aan het ten laste gelegde moet bewijzen). Simultaan aan de actie wordt voorts het resultaat van de gepleegde research in brochurevorm gepubliceerd ^{***)}.

-
- *) Slechts een van de vier deed het niet ten gevolge van gecorrodeerde contacten.
- **) Zoals: wapenfabrikanten en -handel, Nationaal Territoriaal Commando (NTC), Provinciaal Militair Commando (PMC), Nationale reserve (Natres), Civiele Verdediging etc.
- ***) "Hersenen des Doods" - RVO/TNO; "Handelaren des Doods" - RDM; "Oorlog in Nederland, of het geweer van je buurman" - Overval op PMC-Noord-Holland.

Ook binnen "Onkruid" *) heeft de geweldsdiscussie een stadium bereikt, waarin men weliswaar nog terugdeinst voor het plegen van geweld tegen personen, maar het gebruik van materialen al aanvaard heeft. Voorbeelden hiervan zijn: de blokkades tegen de munitietreinen in januari 1982 (zie 1e kwartaaloverzicht 1982) en het feit, dat men bij de bezetting van de commandobunker van het PMC-Zeeland (Goes-Kloetinge 5 op 6 juli 1982) en de poging tot bezetting van de BB-bunker in Amsterdam (in dezelfde nacht) in staat en bereid bleek lasapparatuur te gebruiken om zich een toegang te verschaffen tot het te bezetten object.

Slot

De jongste ontwikkeling binnen de "Beweging" is in de ruimste zin van het woord het verzet rond Amelisweerd. Na het reeds eerder vermelde Pinksterkamp van de AKB bij Amelisweerd ontstond het Landelijk Amelisweerd Komitee (LAK), waarin mensen zitting hebben uit alle geledingen van de "Beweging", zoals AKB-ers, Krakkers, Vrienden van Amelisweerd, witte BVD-ers, leden van het Komitee Soldaten tegen Kernkoppen (KstK) etc. etc.

*) Voor het gemak wordt deze naam gebruikt door de verschillende actiegroepen uit het hele land - analoog aan de actienaam "Actiegroep Stop de Dumping '83" - ter aanduiding van qua doel dezelfde maar qua methodiek vaak verschillende acties.

In navolging van het verzet in de Bondrepubliek tegen de aanleg van de Startbaan West van het vliegveld van Frankfurt/M wilde het LAK op veel grotere schaal dan tot nu toe de "Vrienden van Amelisweerd" deden, het bos verdedigen.

Of het versnelde kappen van de bomen ook het einde van deze harde acties heeft ingeluid - i.c. bij de voortgang van de wegaanleg - mag voorshands worden betwijfeld.

Ondanks de geconstateerde "verrechtsing" ^{*)} onder de huidige middelbare schooljeugd heeft het hedendaagse chaotische anarchisme blijkbaar nog verdere ontwikkelingsmogelijkheden. Dank zij de voor iedereen toegankelijke technologische verworvenheden zullen vermoedelijk nog een groot aantal gewelddaden van "geavanceerd" niveau gepleegd worden.

= = =

*) H.P. dd. 14-11-'82 "Linkse Leraren Rechtse leerlingen" door Lieve Joris.

Bijlage: Lijst van acties na "Petten" tot 17-9-1982

- 21-8-'82 : Er worden vaten met afval gedeponneerd op de stoep van het huis van mevrouw LAMBERS-Haquebard.
- 22 op 23-8-'82 : 27 vrachtautobanden bij een Haarlems transportbedrijf lek gestoken. Geclaimd door de actiegroep "Stop dumping '83".
- Rederij Wagenborg in Delfzijl (dumpschip "Scheldeborg") beklad met o.m. de kreet: "Radioactief besmet".
- 24 op 25-8-'82 : Hoofdkantoor ECN in Den Haag besmeurd met de leus "Stop dumping '83" - eieren en lijm door de brievenbus naar binnen gewerkt.
- 27-8-'82 : Kantoor rederij Wagenborg in Rotterdam door Greenpeace-leden bezet.
- 27 op 28-8-'82 : Transportbedrijf "IJmondtransport" in Beverwijk beklad met leuzen - "Geen dumping '83" en "Medeplichtig"; door de brievenbus werden eieren en vissen naar binnen gewerkt.
- 30-8-'82 : Bezetting van een gebouw van de Rijks Geologische Dienst in Haarlem door ca 80 vrouwen ("Boze Zeemeerminnen").
- 30 op 31-8-'82 : Inbraak bij rederij Wagenborg in Delfzijl, waar met behulp van verf, lijm en afbijtmiddel voor ca. f.200.000,-- schade werd aangericht aan de computer, terminals, telexapparaten, schrijfmachines e.d. Op de vloer werd de leus "Stop dumping '83" gespoten.
- 31-8-'82 : "Grote Chaos-dag" in Haarlem gaat niet door. Voorbereidingen zijn niet klaar; bovendien zijn de hekken van het provinciehuis, dat bezet moest worden, dicht.
- Ca 600(meest)jongeren nemen deel aan een demonstratie in Amsterdam tegen het storten van radioactief afval in zee.
- De echtgenote van een der reders Wagenborg ontvangt een telefoontje waarin een - naderhand vals gebleken - anonieme bommelding wordt gedaan.

- 3-9-'82 : Bezetting van de kamers van de CdK in het provinciehuis te Haarlem, waarvan de hekken die ochtend weer open gedaan waren. Bezitters nemen kennis van de inhoud van documenten in de kamer en in de tas van de CdK en fotograferen die. Publicatie volgt o.m. in "Bluf".
- 4 op 5-9-'82 : Benzinebommen onder trekker/oplegger-combinaties bij een transportbedrijf in Beverwijk. Een van de bommen ontploft niet; toch vliegen 4 trekkers in brand (schade ca f.500.000,--).
- 5 op 6-9-'82 : Huis van staatssecretaris LAMBERS-Haquebard met verfbommen bestookt en met de leus "Dumping = Oorlog" beklad. (Op 3-9-'82 had de CdK tegenover de bezitters de verantwoordelijkheid voor de vervroeging weer bij het departement van Volksgezondheid en Milieuhygiëne gelegd).
- Er wordt een ruit ingegooid bij het kantoor van de firma Genchart in Rotterdam (de rederij van de "Marijke Smits" die in Zeebrugge Belgisch en Zwitsers radioactief afval geladen had). Vier medewerkers van Genchart zijn telefonisch bedreigd.
- 11 op 12-9-'82 : Plakactie op een transportbedrijf en vrachtauto's in Purmerend. Affiches met leuzen: "Geen atoomafval in zee", "Besmet", "Dank zij transport van Nic.JONK".

N.B.: Buiten beschouwing zijn gelaten de acties bij Nederlandse Ambassades en Consulaten in Spanje en België. Deze zijn uitgevoerd door Spanjaarden en Belgen, hoewel n.a.w. mede met hulp van Nederlandse actievoerders.

Ook de acties van de Greenpeace-schepen "Sirius" en "Cedarlea" bij de afvalschepen "Scheldeborg" (Nederlands afval) en "Rijnborg" en "Marijke Smits" (Belgisch en Zwitsers afval) zijn hier buiten beschouwing gebleven.